

nem tudom mivel járhatnak és mivel tehetem jót, hogy, csak magamnak és jeldoblok növelésével
 nem érhetem el nagy befektetést. De a közvélemény mindent támogat; a felfedezésért és a felfedezésért
 a látnak mindent, a felfedezésért és a felfedezésért és a felfedezésért és a felfedezésért és a felfedezésért
 csillagok között. Mitől lesz majd a világ magam? Mitől?

[illegible]

Lukács György levélfogalmazványa
Ferenczi Sárihoz

/keltezés nélkül/
/1909/

Kedves Sári,

nem tudom mivel igazolhatom és mivel tehetem jóvá, hogy irok magának és fuldokló szívdobogással érzem rámeheznedni a nagy felelősséget. Olyan szép volt minden tegnap; olyan távolról néztük egymást és olyan tisztán láttunk mindent, olyan biztosan néztünk az egymás szemébe, bár ezek a szemek csak távolból ragyogó csillagok lehettek. Miért jövök most közel magához? Miért?

Ugy érzem, hogy tegnap megértettem magát, megláttam a maga gesztusát. A diványon ült közel énhozzám, előre hajolt és várt valamire és kezeit messzire hátravetette maga mögé és egy percig nyugodt volt, de az a nyugalom feszültebb volt mint minden cselekvése. Ebből a pillanatból minden kipattanhatott volna és csak attól függött, aki szemben ült magával, hogy mi fog kipattanni belőle. Azok a váró, hátradobott karok villámgyorsan fonódhattak volna a másik nyaka köré és épen ilyen gyors egyenes gesztussal mutathattak volna ajtót neki örökre. És annak egy szavától függött minden. És eltűntem akkor én, mert éreztem, hogy én soha nem fogok magának egy ilyen szót kimondani, hogy az én szavaimra csak figyelni fog mindig és fáradtan fognak lehanyatlani a karjai. Eltűntem én, de láttam magát, a barátját is, a ki az én barátom is talán, és megértettem az egész világot. Igen, mindegyiküknek semmi a tény és mégis a tényekben élnek mindaketten. Nincsen tény az egyik életében sem, de az élet tele van ezer lehetőséggel és ezek a lehetőségek körül tánczolják magukat, bekopognak a lelkükbe és maguknak be kell őket eresztetniük, bár egy nagy fehér kör a barátja lelke és egy

tarka kirándulás a magáé. És beeresztik őket, de a mit beeresztettek, csak megérinti magukat azután elszaladnak megint és megint nyugodt a kör és megint tovább tánczol a menet. Ő - talán - megmozdul, ha itt a lehetőség, maga, tudom megáll - öneki formát ad a lehetőség, magának tartalmat. És én?

Egy napóta küzdök magammal és most sem tudom el fogom-e küldeni magának ezt a levelet. Mikor elmentem magától sirt bennem valami, sirt egy nagy közelség után, sirt, hogy levegyem magamról okosságom áthatlan maszkját, ha csak egy pillanatra, sirt azután, hogy bár egy pillanatra lásson valaki és azt mondja: lát-lak, szeretlek. És én nem akartam engedni, szorosan arcomhoz nyomtam a hideg gipszlárvát olyan szorosan, hogy mélyen belevágott a husomba. Azt reméltem, hogy hozzá fog tapadni, hogy egygyéválík vele és akkor hiába lesznek gyöngé óráim, nem lehet nem uralkodnom többé magamon. De most nem bírom ki tovább, elejtem, ledobom és ezer darabban fekszik a földön. Most élek megint és én vagyok megint, é most szégyellem arcom meztelenségét, mint Ádám és Éva testüket és megint keresek valamit a mi eltakarná.

De miért vágyodom azután, hogy lássa valaki és szeresse, az mit látott és miért rettegek attól hogy valaki az álarczom mögé találna pillantani? Hogy lehet az, hogy én a kinek távolság betartásokkal /2/ telik el a fél élete és a kit - emlékszik még - évekre tett szerenésétlenné egy kicsiny kis távolság eltévesztés, minek én nekem az abszolút megismertség /?/ közelállása/?/ Én nekem sem jelentenek semmit a tények, sem a másoké, sem a magaméi, de én nekem még lehetőségeim sincsenek seholsem; az én életem nem színes, de nem is fehér; nem csendesen pihenő tengerszem, sietés lármája és folytonos rohanás - hová? Ki tudja? Van valahol valami amibe én talán bele fogok olvadni,

van talán egy tükör, ami visszaveri az én sugaraimat, van valami tett, amiben magamra ismerek. Van-e igazán? Nem tudom és azt sem tudom, hogy ez mi lehetne csak azt tudom, hogy utban vagyok felé és minden csak állomás az uton. És mindenütt szép, de szépsége sem ad nekem semmit; nem tudok seholsen megállni, pedig fáradt vagyok már most is, pedig érzem, hogy vándorutam a sivatagok üressége felé fog vinni. És amit teszek az lehull rólam, mint gy magányos későn érett gyümölcs a kopasz fáról és az vágyódva kigyózó ágakkal áll meg az őszi szélben és el sem hisz már hogy neki gyümölcsei voltak valaha és nem hiszi hogy még egyszer gyümölcsei lehetnének. Pedig ezeken a gyümölcsökön kívül nincsen semmi a világon. Én nekem csak tetteim vannak az/t/ tudom, engem csak tetteim tesznek emberré, de tetteim sem tehetnek azzá soha, mert nem az enyéme, mert mihielyt megszülettek megszűntek az egyéme lenni. Az én lelkemet meg se érintik a lehetőségek, csak vágyódik utánuk mindig. Meg se érintik és nem adhatnak az életének se tartalmat se formát. Platonizmusról beszélünk most mind a hárman. Maga is, én is meg a barátja is, de maguk Platonról beszélnek mindig és engem a Sokrates lelke izgat. Én Platont nem is látom soha; ő annyira ott van minden szavamban, hogy ismertem őt mielőtt egy szavát hallottam volna és minél közelebből nézem annál kevésbé fogom őt megérthetni. És Sokrates? Igen Sokrates a nagy dialektikus, az erős, a biztos ember, a kinek szavai zavarba hozzák a legbiztosabbakat is aki végigküzdött egy csomó csatát és szent nyugalommal ment a mártirhalálba. Sokrates lelke izgat engem és azt kérdezem magamtól és azt kérdezem magától: milyen volt Sokrates mikor hallgatott? Azt kérdezem, hogy miért be-

minden hiába való? Csak arra való lett volna az éjjeli beszélgetések testetlen fátyola, hogy eltakarja a vágyak zokogását és a meghatározások borotvaélessége, hogyan elvágja a sentimentalitások gyökereit?

Sokrates azt mondta, hogy semmit sem tud, csak egy dologról hitte hogy ért hozzá, ahhoz, hogy két ember közül meglássa, melyik a szeretett és melyik az aki szeret. És tudta hogy ez a kettő örökre idegen, mélyen idegen egymástól, hogy Eros nem szép és nem finom és nincsen semmi ragyogás benne. És hogy azért imádja a szépet, mert benne nincsen abból egy szikra sem. Nem általánosabb ez még annál az értelemnél is, amit Sokrates akkor ad neki? Nem azt jelenti-e hogy a Philoktetes sebe a Sokrates egész élete és elveszett az a lándzsa, amitől begyógyulna?

Mit jelent az, hogy valaki vágyódik? Talán ezt: van egy üres pont a lelkében, amit nem bír betölteni semmi abból ami az övé, talán azt, hogy legyen valami, ami kilép az ő köréből és külön van és nem az ő élete és mégis az övé legyen és mégis hozzátartozzon valahogy. Talán csak azt, hogy egy percre két kéz egymásban feküdjék és két szem egymásra nézve ezt mondja: igen mi egyek vagyunk. Talán az ^Aaristophanes Eros magyarázatát, hogy egy kettévágott test külön részei vagyunk és az elveszett másik felet keressük. És Aristophanes úgy érezte, hogy egyszer egyek voltunk, de Sokrates tudta, hogy örökre idegen, ami után vágyódunk, hogy vágyódásunknak nem lehet teljessége soha. És vannak emberek, akik az Aristophanes embereinek fajából születtek és ezek magukra találnak minden fában és minden bokorban és Sokratesnek van mégis igaza és ők nem válnak eggyé azokkal soha. Csak Sokrates látta /a/ örök kettősséget és azok nem fogják azt

meglátni soha.

Sokrates élete, úgy érzem, azt jelenti, hogy hogyan lehet élni korlátozottság nélkül. Hogyan /4/ lehet élni akkor, ha az ember tudja, hogy csak átsétál saját tettein, ha tudja, hogy mély ösvények vannak közte és akközt, a kit átölel, hogy örökre idegen tőle az akit átölel.

Platon is szembe-nézett mindezekkel. Szembenézett velük és magába vonult és befelé fordította vágyódását. És kör lett a lelkéből, ragyogó fehér kör, a miből titokzatos virágok nyíltak ki, virágok: amikben vágyak vannak és teljesülések és együtt vannak örökre és összeforranak a forma erejében, ha egyekké nem válhatnak is soha.+

De Sokratesnek nem volt formája. Az ő álarcza a merev maszk marad . Az ő vágyát nem lehetett önmagával szembe-fordítani, mindig ki akart törni belőle és keresni, azt amivel egy lehetne. De Sokrates tudta, hogy nem lehet eggyé soha, hogy Eros a gazdagság és a szegénység gyermeke és csak fut a szép után, de szép nem lehet soha és nem egyesülhet a széppel soha. És arczához szorította szavainak átláthatatlan tisztaságát, olyanokká tette a szavait, hogy azokból nem csillanhatott fel semmi vágyódás, azokon nem csenghetett keresztül az örök magányosság fuldokló zokogása. És ezért volt boldog Sokrates, mikor meg kellett halnia, mert a halállal - ki tudja? - talán mégis egyesülhet a lelke, a halálban talán mégis megnyugszik a vágyódás; "El ne felejts kakast áldozni Asklepiosnak" mondja, mert érzi, hogy meggyógyul.

Az én álarczom széttörten fekszik előttem és vágyódásaim messzire nyujtják ki magányos éjek sirásaitól kiszáradt karjaikat.

És várnak. És ha jönne valami visszahuzódnának, mert sebeket érintene minden érintés, mert éreznék, hogy csak hozzátapadhat husukhoz, a mi érinti őket, egyé nem nőhet vele soha és kell hogy üssön az elválás órája és elválnak, de az ő husából magával visz a távozó egy darabot és ő még magányosabb lesz és több sebekkel.

Platonnak volt formája, Sokratesnek nem, mert a tiszta dialektika a forma ellentéte, az abszolút formátlanság, csak álarcz, a mi mögé sokat el lehet rejteni. Sokrates sentimentalis volt - egy nagy és mély értelemben gondolom - és Platon művész volt és ninesen mélyebb ellentét mint formálás és sentimentalitás. Ne sajnáljon engem ezért, édes Sári, félek, hogy sajnálni fog mert én gőgös vagyok nagy bajaim miatt és nem bírom el a sajnálkozást. Ne fogja meg a kezemet soha, bár ugy érezné néha, hogy egy perczre lecsendesednének tőle a sirások, mert nem akarom magát egészen elveszteni és az én tengeremen mindenki elsüllyed, aki meg akarja fogni a kezemet. Megyek. Hova? Ki tudja? Miért? Ki tudja? És egyedül megyek és valamikor talán én is kakast áldoztatok Asklepiosnak, ha eljön, az az óra ahol elcsendesednek a vágyódások. Nem haragszik ugy-e, hogy eltört az álarczom és nem kerget /?/ el mert látta az arczomat? De ugy-e megengedi, hogy tört darabjait összetoldozzam és arczomhoz szorítsam újra. Háttha hozzánő mégis/?/.